

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry (Helsy)
Itälahdenkatu 22 B
00210 Helsinki
Puh. 050 301 1633
helsy@sl.fi

Muistutus
23.7.2021

Helsingin kaupunki
Kirjaamo
PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
helsinki.kirjaamo@hel.fi

Helsingin luonnonsuojeluyhdistyksen muistutus Kaisaniemen puiston ja Varsapuistikon puistosuunnitelmasta sekä Kaisaniemenranta-kadun katusuunnitelmasta

Kiitämme mahdollisuudesta saada jättää muistutus koskien Kaisaniemen puiston ja Varsapuistikon puistosuunnitelmaa sekä Kaisaniemen puistoon liittyvää Kaisaniemenranta-kadun katusuunnitelmaa nähtävilläoloaikojen jo päätyttyä (viite: puhelinkeskustelu kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupäällikkö Jussi Luomasen kanssa 28.6.2021). Olemme tutustuneet nähtävillä olleisiin aineistoihin ja esitämme mielipiteenämme seuraavaa.

Yleistä

Muistutusta laatiessamme olemme olleet tietoisia siitä, että kuluvana vuonna 209 vuotta täyttävä Kaisaniemen puisto, johon Varsapuistikko kuului suoraan aina 1910-luvulle asti, on koko Suomen ja samalla Helsingin vanhin julkinen puisto. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti Museovirasto on inventoinut puiston valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (RKY, http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx). Helsingin kaupungin sisäisessä luokituksessa Kaisaniemen puisto on luokiteltu kaikkein korkeimman arvoluokan eli arvoluokka I:n arvoympäristökohteeksi.

Kaisaniemen puiston kulttuurihistorialliset arvot sekä puiston kasvillisuuden erityispiirteet (kasvillisuuden ajalliset kerrostumat, erikoisuudet, harvinaisuudet jne.) ovat vaikuttaneet puistojen koskeviin suunnitelmiin sekä alueelle vuonna 2011 hyväksytyyn asemakaavaan. Asemakaavan yksityiskohtaisia puistosuunnitelmamääräyksiä on edeltänyt mm. vuonna 2000 tehty asemakaava-alueen kasviston inventointi. Tämä inventointi tehtiin samana vuonna avattua maisema-arkkitehtuurikilpailua varten. Kilpailun tulokset julkistettiin tammikuussa 2001. Vaikka palkittuja ehdotuksia ei viety sellaisenaan vuonna 2011 hyväksytyn asemakaavan puistosuunnitelmallisiin määräyksiin, ovat ehdotukset kaupungin mukaan asemakaavamääräyksiin kuitenkin vaikuttaneet. Asemakaavaan on vaikuttanut myös mm. Kaupunginmuseon asiassa antama lausunto.

Kaisaniemen puiston kasvillisuus on inventoitu vuonna 2000. Inventointi tehtiin samana vuonna avattua maisema-arkkitehtuurikilpailua varten. Kasvillisuuden erityispiirteiksi todettiin mm. kasvillisuuden ajalliset kerrostumat sekä erikoisuudet ja harvinaisuudet (ks. https://kartta.hel.fi/helshares/kaavaselosetus/ak11808_selostus.pdf, s. 13–15).

Suunnittelualuetta koskeva asemakaava on hyväksytty vuonna 2011. Asemakaavan valmistelussa on kuultu myös Helsingin kaupunginmuseota. Asemakaavan määräykset koskevat mm. säilytettäviä puita ja puukujanteita sekä historiallisten arvojen ja kaupunkikuvallisen ilmeen säilyttämistä.

Muistutusta laatiessamme olemme olleet tietoisia myös siitä, että Kaisaniemen puisto – erityisesti sen eteläosa – on osa Helsingin sosiaalisten ongelmien näyttämyä. Osattomuus, syrjäytyminen sekä

huumausaineiden ja muiden päihteiden lisääntynyt kauppa ja käyttö näkyvät puistossa ja sen penkeillä. Lisäksi olemme huomioineet sen, että lasten luontosuhteen kehittymiselle, turvalliselle leikille ja liikkumiselle sekä lasten ja nuorten omatoimisille ulkoharrastuksille ja -liikunnalle on yhä vähemmän tilaa ja mahdollisuuksia Helsingin ydinkeskustassa, jossa Kaisaniemen puisto sijaitsee.

Mielipiteemme

1. Suunnittelualueen kasvillisuus, linnusto, lepakot ja muut nisäkkäät sekä hyönteis- ja kalakanta tulee kartoittaa ennen suunnitelmista päättämistä. Kartoituksessa tulee huomioida suunnittelualueeseen rajautuvat merenlahdet sekä Helsingin yliopiston kasvitieteellinen puutarha lajistoineen eli alueen luonnollinen ekologinen verkosto.

2. Puistosuunnitelman keskeisenä tavoitteena tulee olla lehtivihreän määrän ja luonnon monimuotoisuuden lisääminen tarvittavin lajikohtaisin tukitoimin. Nyt hiilinielujen (lehtivihreän) ja luonnon monimuotoisuuden lisäämistä ei puistosuunnitelmassa tavoitella. Suunnitelmakartalle merkittyjen istutettavien lehtipuiden, pienpuiden, poistettavien lehtipuiden ja havupuiden lajit tulee suunnitelmassa määritellä.

3. Alueen merkitys lähiluontokohteena sekä lasten luontosuhteen kehittymisen ja ympäristökasvatuksen paikkana tulee selvittää ja huomioida. Tiivistyneessä Helsingin kantakaupungissa selvitys on kriittisen tärkeä.

4. Puiden kaatamisen tulee perustua puiden yksilölliseen kuntokartoitukseen. Kokonaisia puurivistöjä ei tule kaataa. Svante Olssonin puistokujan koivujen ja muiden puurivistöjen puiden kunto tulee selvittää kuntokartoituksessa. Jokaisen kaadetun puun tilalle olisi hyvä istuttaa useampi uusi puu hiilinielun koon pienenemisen ehkäisemiseksi. Istutettavaksi, kaadettavaksi ja säilytettäväksi aiottujen puiden lajit tulee esittää puistosuunnitelmassa.

5. Ehdotus ei tarkastele aluetta riittävästi jalankulkijoiden näkökulmasta. Alueet ovat erittäin suosittuja kävely-, lenkkeily- ja ulkoilualueita varhaisesta aamusta iltamyöhään etenkin keskustassa, Kalliossa, Hakaniemessä, Siltasaarella, Merihaassa ja Kruunuhaassa asuville. Lisää ulkoilijoita on odotettavissa Hakaniemen rannan asuinrakentamisen myötä.

Jalankulkijat ovat eri-ikäisiä. Erityisesti ikääntyneiden kaupunkilaisten sekä pienten vauvojen ja lasten ulkoiluretkien tueksi tarvitaan suurien puiden tarjoamaa auringonpaahteen suojaa, penkkejä jne. Jalankulkijoiden turvallisuuden takaamiseksi pyöräliikenne tulee ohjata pois Svante Olssonin puistokujalta.

6. Ehdotuksen tavoitteet jäävät epäselviksi eikä suunnitelmien vaikutuksia lapsiin ja nuoriin ole arvioitu. Puistosuunnitelman tavoitteet vaikuttavat olevan ristiriidassa keskenään: esim. suuret yleisötilaisuudet vs. alueen historiallisten arvojen vaaliminen ja puistomaisuuden vahvistaminen sekä nuorten oleskelun ja liikunnan sekä lasten leikkimahdollisuuksien tukeminen.

Ristiriitaa on myös katu- ja puistosuunnitelmien välillä. Esimerkiksi pyöräliikennettä ei pyritä riittävästi ohjaamaan pois alueen jalan kuljettavilta osilta kuten Svante Olssonin puistokujalta. Huolestuttavaa on, että vuorovaikutusmuistiossa esiin tullutta, Kaisaniemen koulun lasten suurinta alueella liikkumista koskevaa pelkoa ei suunnitelmassa huomioida. Tämä pelko on puistokujalla lujaa vauhtia pyörällä ajavat aikuiset. Suunnitelmista tulisi käydä julkinen, eri ikäisiä kaupunkilaisia osallistava keskustelu – myös internetin ulkopuolella.

7. Varsapuistikon osalta olisi perusteltua pohtia asemakaavan selostuksessa esitettyä mahdollisuutta laajentaa puistoaluetta Kaisaniemenkadun/Unioninkadun/Liisankadun liikenneympyrään/Varsapuistikkoon asti.

8. Kaisaniemen puiston ydinalueella, Kansallisteatterin kupeessa oleva vesiallas tulisi uusia luonnonmukaisemmaksi. Paikalla on aikanaan ollut vanhoissa kuvissakin näkyvä luonnonmukaisempi joutsenallas.

9. Toisin kuin suunnitelmaehdotuksissa esitetään suunnitelmat eivät ole kaikilta osin vuonna 2011 voimaan astuneen asemakaavan määräysten mukaisia. Esimerkiksi:

- Puistosuunnitelma ei huomioi asemakaavan määräyksiä säilytettävistä puista. Ainakaan niitä ei ole merkitty puistosuunnitelmakartalle. Jää epäselväksi, onko puita edes tarkoitus säilyttää.
- Kaisaniemenpenkereellä sijaitsee asemakaavan mukaan yleiselle jalankululle ja pyöräilijöille varattu osa (asemakaavassa merkinnällä pp). Ehdotuksessa tämä osa on varattu kokonaan pyöräilylle. Penkereen puurivistö ehdotetaan kaadettavaksi, rannan puoleiset ”varpuspensaat” hävitettäväksi ja jalankulkijoille jäävä osa vuorovaikutusraportin tietojen mukaan asfaltoitavaksi. Asemakaavan mukaan jalankulun ja pyöräreittien pintamateriaalin tulee kuitenkin olla sitomaton hiekka tai kivituhka.

10. Erikseen toteamme linnuston osalta seuraavaa:

- Tällä hetkellä suunnitelmissa ei mainita lainkaan Eläintarhanlahden ja Kaisaniemenlahden vesilinnustoa. Eläintarhanlahden luoteiskulmassa, Kaisaniemenkannaksen pohjoispäässä sijaitsee kuitenkin kaupungin ainoa jäljellä oleva vesilintujen ruokintapaikka.
- Suunnitelmien tulisi ottaa kantaa mm. siihen, miten luodoilta ruokailualueille (ml. Eläintarhanlahden luoteiskulman ruokintapaikka) siirtyviä valkoposkiahankia pienine poikasineen voitaisiin tukea levähdyslautoin esimerkiksi Kaisaniemenlahdella ja Eläintarhanlahdella. Niiden rantojahan nyt suunnitellaan uudistettavaksi jopa pystysuoriksi Kaisaniemenkannaksen luonnonrantojen sijaan. Tällaiset pystysuorat rantarakenteet aiheuttavat vesilintujen poikasille ongelmia maa-alueille siirtymisessä. Luonnonvaraiset, helposti saavutettavat rannat ovat merkittäviä lintujen pako-, levähdys- ja sukimisaikoina.
- Lisäksi se, että Eläintarhanlahdella on ollut jo kolmena vuonna kyhmyjoutsenen reviiiri, tulisi ottaa huomioon mm. rantarakenteiden kohdalla. Huomiota pitäisi kiinnittää myös Soutuklubin puurakennuksen pohjoispuolella olevaan pieneen ranta-alueeseen, joka on yksi joutsenperheen levähdys- ja sukimisaikoina. Puiden alla höyheniään järjestelevät kyhmyjoutsenet poikasineen saavat alueella jalan ulkoilevat kaupunkilaiset hetkessä pysähtymään ja lintuja ihailemaan.
- Suunnitelmissa tulisi huomioida myös se, että kaupunki on hakenut Töölönlahdelle valkoposkiahankien karkotuslupaa monivuotiseksi Varsinais-Suomen Ely-keskukselta keväällä 2021. Tässä hakemuksessa kaupunki on esittänyt, että Ely-keskuksen vaatima, hankien väistöpaikka (uusi ruokailu- ja pakopaikka) olisi Kaisaniemen puisto ja Kaisaniemenlahti.
- Suunnitelmat eivät riittävästi tunne Kaisaniemen kannaksen pensaiston runsasta varpuslinnustoa ja sen ilmoille loihittamaa, ulkoilijoita ilahduttavaa äänimaisemaa.

Ratkaisuehdotus

Ehdotamme, että suunnitelmat jäädytetään siihen asti, kunnes

- alueen lajisto on inventoitu ja puiden kuntokartoitukset tehty ja nämä on huomioitu suunnitelmissa
- alueen merkitys lasten ja nuorten virkistykseen sekä ympäristökasvatuksen paikkana on selvitetty ja huomioitu

- jalankulkijoiden näkökulma on huomioitu
- suunnitelmista on käyty julkinen eri ikäisiä kaupunkilaisia osallistava, myös internetin ulkopuolella tapahtuva perusteellinen keskustelu
- asiantuntijoita on kuultu alueen kulttuurihistoriallisten arvojen osalta
- kaupungilla on tieto siitä, saako kaupungin Etelä-Suomen aluehallintovirastolta saama padon rakentamislupa (jatkolupa) lainvoiman, sillä padon rakentaminen tulee vaikuttamaan Eläintarhanlahden ekologiaan merkittävästi
- kaupungilla on selvyys myös siitä, saako Hakaniemenrannan rakentamisalueisiin liittyvä merenpohjan ruoppaus lainvoiman. Lainvoiman mahdollisesti saatuaan tulee näiden rakentamis- ja ruoppaushankkeiden ympäristövaikutukset huomioida alueen puisto- ja katusuunnitelmissa.

Helsingissä 23.7.2021

Antti Halkka
puheenjohtaja
Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry

Emilia Pippola
järjestösihteeri
Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry

